

KATARZYNA SZAWAN
Uniwersytet Opolski

Stan badań nad śląskimi klasztorami klarysek

1. Klaryski w polskiej historiografii – 2. Historiografia na temat śląskich konwentów klarysek

Na początku XIII w. w Asyżu narodził się zakon św. Franciszka. Wkrótce powstała także jego żeńska linia, nazwana klaryskami¹, od imienia założycielki zgromadzenia – Klary Offreducci². Klara nawiązała kontakt ze św. Franciszkiem w 1210 r., a rok później przyjęła z jego rąk habit pokutny. Wraz z innymi towarzyszkami zamieszkała przy kościele św. Damiana niedaleko Asyżu³. W niedługim czasie nowe zgromadzenie zyskało popularność w całej Europie.

Do Polski pierwsze klaryski przybyły za sprawą Salomei, żony króla halickiego Kolomana, a siostry księcia Bolesława Wstydliwego. Pomiędzy 1245 a 1255 r. Salomea, przy wsparciu swojego brata, założyła w Zawichoście pierwszy klasztor klarysek na ziemiach polskich⁴. Klasztor ten kilkakrotnie zmieniał później swoją

---

¹ Początkowo siostry zgromadzone wokół św. Klary nazywane były damianitkami (od pierwszej siedziby zgromadzenia) lub Paniami Ubogimi. Określenie „klaryski” pojawiło się dopiero po kanonizacji św. Klary w 1255 r. Może być ono mylące. Klaryskami bowiem nazywa się również różne zgromadzenia żeńskie z rodziny zakonów franciszkańskich, takie jak bernardynki, klaryski od Wierzycej Adoracji Najświętszego Sakramentu oraz klaryski-kapucynki.

Często w opracowaniach poświęconych klaryskom można przeczytać, że założycielka zgromadzenia, św. Klara, pochodziła z rodu Scefi. Jednak jest to tylko element legendy, jaka powstała po śmierci Klary. Klara pochodziła bowiem ze szlacheckiej rodziny Offreducci de Cocorano-Chiara; zob.: C. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle Poverella*, Kraków 1993, s. 55–57.

³ Klara w klasztorze *San Damiano* spędziła 42 lata życia, aż do swej śmierci w 1253 r. Zanim jednak św. Franciszek umieścił Klarę wraz z jej towarzyszkami w klasztorze *San Damiano* Klara przebywała w dwóch klasztorach benedyktynek: św. Pawła *di Bastia*, a następnie w klasztorze *Sant' Angelo di Panzo*; *tamże*, s. 66–76.

⁴ Salomea postanowiła zostać klaryską po śmierci swojego męża. Habit zakonny przyjęła w 1245 r., podczas kapituły franciszkańskiej prowincji czesko-polskiej w Sandomierzu. Do czasu wybudowania klasztoru w Zawichoście Salomea, wraz z kilkoma towarzyszkami przebywała w Sandomierzu; *tamże*, s. 203.

lokalizację. W 1257 r. został przeniesiony do Skały pod Krakowem, a następnie, około 1316 r., do Krakowa, gdzie funkcjonuje do dzisiaj⁵.

Na terenie Śląska pierwszy klasztor klarysek powstał we Wrocławiu w 1257 r. Była to druga fundacja klarysek na ziemiach polskich. Kolejne konwenty na Śląsku powstały na przełomie XIII i XIV w. w Strzelinie i Głogowie. W sumie w okresie średniowiecza na ziemiach polskich powstało sześć klasztorów Uboгих Pań, z czego połowa z nich właśnie na Śląsku⁶. Wszystkie śląskie konwenty, podobnie jak pozostałe klasztory klarysek na ziemiach polskich, były fundacjami książęcymi. Klasztor we Wrocławiu powstał dzięki staraniom księżnej Anny, żony Henryka Pobożnego, natomiast dwa pozostałe klasztory ufundowali wnukowie książęcej pary. Klasztor w Strzelinie założył około 1295 r. książę świdnicko-jaworski Bolko I, syn Bolesława II Rogatki, zaś fundacji klasztoru w Głogowie dokonał w 1307 r. Henryk I Głogowski, syn Konrada I, założyciela głogowsko-żagańskiej linii Piastów.

1. Klaryski w polskiej historiografii

Literatura dotycząca klarysek jest obfita. Zestawienia prac w języku polskim na temat św. Klary i jej zgromadzenia dokonał Roland Prejs⁷. Niestety bibliografia ta od początku była niekompletna. Autor pominął w niej bowiem niektóre prace z XIX w. Ponadto pod koniec lat 90. XX w. nastąpił wzrost zainteresowania klaryskami w związku z kanonizacją św. Kingi w 1999 r. Pojawiły się wówczas opracowania poświęcone nowej świętej⁸. Próbę uzupełnienia bibliografii R. Prejsa stanowi artykuł Patrycji Gąsiorowskiej⁹, który ukazał się w 2000 r. Jednak on także jest już dzisiaj nieaktualny. Ostatnio przeglądu prac poświęconych dziejom

⁵ C. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle Poverella*, s. 203.

⁶ Poza wymienionymi powyżej klasztorami, powstały jeszcze dwa konwenty klarysek. W 1280 r. Kinga, żona Bolesława Wstydlwego, założyła klasztor w Starym Sączu, a trzy lata później, za sprawą jej siostry, Jolenty, powstał klasztor w Gnieźnie; *tamże*, s. 204–206.

⁷ R. PREJS, *Św. Klara i klaryski w piśmiennictwie polskim. Bibliografia*, w: C. NAPIÓRKOWSKI, W. KOC (red.), *Święta Klara z Asyżu. W 800-lecie urodzin*, Niepokalanów 1995, s. 274–285. Ukazało się również zestawienie prac dyplomowych na temat św. Klary i jej sióstr: M. STRASZEWICZ, *Polska literatura dotycząca św. Klary i klarysek. Prace dyplomowe*, w: C. NAPIÓRKOWSKI, W. KOC (red.), *Święta Klara z Asyżu*, s. 286–289.

⁸ Ukazały się wówczas m.in. następujące prace: M. CZEKAŃSKI, *Święta Kinga. Czasy – życie – kult*, Kraków 1999; A. NIEMIEC, *Kinga*, Kraków 1999; C. NIEZGODA, *Święta Kinga. Żywot hagiograficzny*, Stary Sącz 1999; L.R. WÓJTOWICZ, *Święta Kinga – księżna i klaryska ze Starego Sącza*, „W Nurcie Franciszkańskim” 8 (1999), s. 229–252.

⁹ P. GAŚSIOROWSKA, *Średniowieczne klaryski w polskiej historiografii*, w: K. OZÓG, S. SZCZUR (red.), *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*, Kraków 2000, s. 363–393.

klarysek w Polsce dokonał Salezy Bogumił Tomczak¹⁰. Artykuł tego autora powstał w związku z obchodzonym w latach 2011–2012 jubileuszem klariańskim, upamiętniającym osiemsetną rocznicę powstania zakonu św. Klary. Z tej okazji autor chciał ukazać „w wielkim skrócie historię klarysek polskich i równocześnie (...) podać wybrane publikacje, jakie się na ich temat ukazały”¹¹. Opracowany przez tego autora stan badań ma charakter pobieżny i pomija kilka ważnych prac. Autor przedstawia przede wszystkim literaturę na temat fundatorek poszczególnych klasztorów i zamieszcza tylko kilka wybranych publikacji poświęconych historii konwentów.

Uwaga badaczy podejmujących tematykę klarysek przez długi czas skupiała się głównie na osobach fundatorek pierwszych klasztorów tego zakonu na ziemiach polskich¹². Wynikało to m.in. z faktu, że jedne z pierwszych źródeł do dziejów zakonu stanowiły żywoty pobożnych księżnych, założycielek pierwszych zgromadzeń zakonu św. Klary w Polsce. W drugiej połowie XIX w. wydane zostały żywoty Salomei¹³, Anny¹⁴ oraz Kingi¹⁵.

Jako pierwszy historię klasztorów klarysek na ziemiach polskich opracował Kamil Kantak w publikacji *Franciszkanie polscy*. Ukazała się ona w latach 1937–1938 i przedstawiała dzieje zakonu św. Franciszka w Polsce do 1795 r.¹⁶ Wzrost zainteresowania poszczególnymi klasztorami klarysek nastąpił po II wojnie światowej. Prace, jakie się wówczas ukazały, dotyczyły często wąskiej tematyki ta-

¹⁰ S.B. TOMCZAK, *Stan badań nad dziejami klarysek na ziemiach polskich*, StF 22 (2012), s. 431–454.

¹¹ *Tamże*, s. 433.

¹² Przykładowe prace to: A. KARWACKI, *Błogosławiona Salomea za życia i po śmierci*, Kraków 1911; M.H. WITKOWSKA, *Kinga, Kunegunda (1234–1292), królowna węgierska, księżna krakowsko-sandomierska, pani sądecka, klaryska, błogosławiona*, w: *Hagiografia Polska. Słownik bio-bibliograficzny*, t. I, Poznań 1971, s. 757–772; H. WYCZAŃSKI, *Jolenta Helena (ok. 1244–1298)*, w: *Hagiografia Polska. Słownik bio-bibliograficzny*, t. I, s. 624–629; B. WŁODARSKI, *Salomea (ok. 1211/1212–1268)*, w: *Hagiografia Polska. Słownik bio-bibliograficzny*, t. II, Poznań 1972, s. 300–309; W. SAWICKI, *Błogosławiona Jolenta. Życie i dzieje kultu*, Gniezno – Niepokalanów 1980; P. BEDNARCZYK I IN., *Błogosławiona Kinga i jej klasztor w Starym Sączu*, Kraków 1984; K. SZWARGA, *Błogosławiona Kinga – Życiorys – Zbiór modlitw*, Warszawa 1989; C. NIEZGODA, *Błogosławiona Salomea Piastówna*, Kraków 1996; E. FERENC, *Jolanta Arpad, księżna kalisko-gnieźnieńska*, Poznań 1998; K. PALUCH-STASZKIEL, *O świętej Kindze księżnej krakowskiej, klarysce sądeckiej*, PPow 116 (1999), nr 6, s. 323–330; C. NIEZGODA, *Bł. Salomea, św. Kinga i bł. Jolenta – związki rodzinne i duchowość*, StF 11 (2001), s. 245–264.

¹³ *Vita sanctae Salomeae reginae haliciensis, autore Stanislao Franciscano*, W. KĘTRZYŃSKI (wyd.), w: MPH, t. IV, Lwów 1884, s. 770–796.

¹⁴ *Vita Annae ducissae Silesiae*, A. SEMKOWICZ (wyd.), w: MPH, t. IV, s. 656–661.

¹⁵ *Vita et miracula sanctae Kyngae ducissae Cracoviensis*, W. KĘTRZYŃSKI (wyd.), w: MPH, t. IV, s. 662–744.

¹⁶ K. KANTAK, *Franciszkanie polscy*, t. I: 1237–1517, Kraków 1937, t. II: 1517–1795, Kraków 1938.

kich zagadnień, jak: sztuka¹⁷, edukacja¹⁸, duchowość¹⁹, architektura²⁰ czy kwestie prawne²¹ lub ograniczały się do wąskiego okresu czasowego²². Całościowego opracowania dziejów klarysek w Polsce podjęła się w swojej rozprawie doktorskiej Olga Miriam Przybyłowicz. Autorka omówiła w niej historię zakonu od XIII do XVI w. Dotychczas praca ta nie została opublikowana²³. O.M. Przybyłowicz jest jednak autorką kilku artykułów traktujących o poszczególnych polskich klasztorach klarysek²⁴.

Stosunkowo najwięcej prac w polskiej literaturze przedmiotu poświęcono konwentom małopolskim²⁵. Znacznie mniej opracowań posiada klasztor w Gnieźnie oraz konwenty śląskie.

¹⁷ W. BAZIELICH, *Klaryski starosądeckie a sztuki piękne w XVII i XVIII wieku*, NP (1966), t. XXV, s. 179–220; I. PAWLAK, *Graduał klarysek gnieźnieńskich z 1418 roku jako dokument kultury muzycznej Gniezna*, NP (1966), t. XXIV, s. 135–147; M. KORNECKI, *W kręgu sztuki klasztoru starosądeckich klarysek*, „Currenda” 131 (1981), s. 139–146; W. SZCZEBAK, *Z dziejów kościoła i klasztoru oraz mecenatu artystycznego starosądeckich klarysek*, TwStT (1986), t. X, s. 165–178.

¹⁸ C. NIEZGODA, *Działalność edukacyjna Sióstr Klarysek w Krakowie i Starym Sączu*, „W Nurcie Franciszkańskim” (2002), t. XI, s. 125–146; E. SANDER, *Działalność edukacyjna i wychowawcza krakowskich klarysek*, Kraków 2010.

¹⁹ C. NIEZGODA, *Duchowy profil klasztoru starosądeckiego. Na 700-lecie istnienia 1280–1980*, HD 49 (1980), s. 219–224.

²⁰ S. POSICIEL, *Zespół klasztorny franciszkanów i klarysek w Gnieźnie*, Gniezno 2005.

²¹ J. ŁAPIŃSKI, *Stanowisko prawne zakonu klarysek w Polsce do Soboru Trydenckiego*, PK 33 (1989), nr 1–2, s. 173–222.

²² Z. PIĘTA, *Organizacja polskich klarysek w okresie stanisławowskim (1764–1795)*, PK 16 (1973), nr 1–2, s. 73–87; TENŻE, *Źródła rękopiśmienne do dziejów polskich klarysek w czasach stanisławowskich (1764–1795)*, ABMK (1974), t. XXIX, s. 272–279; TENŻE, *Klaryski*, w: J. BAR (red.), *Zakony św. Franciszka w Polsce w latach 1772–1970*, cz. 1: *Zgromadzenia męskie i żeńskie oraz klasztory klauzurowe*, Warszawa 1978, s. 7–16.

²³ O.M. PRZYBYŁOWICZ, *Klasztory klarysek w Polsce XIII–XVI w.*, Warszawa 2006 (mps w Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego).

²⁴ Przykładowo: O.M. PRZYBYŁOWICZ, „*Pro remedio anime?*” *Fundacja klarysek w Głogowie*, SKHS 64 (2009), nr 4, s. 655–684; TAŻ, *Statuty klarysek znojemskich z 1436 roku. Gradacja wykroczeń i kar w świetle reguły oraz wybranych źródeł wydanych dla klasztorów klarysek prowincji czesko-polskiej XV i XVI wieku*, w: A. RADZIWIŃSKI, D. KARZEWSKI, Z. ZYGLEWSKI (red.), *Sanctimoniales: zakony żeńskie w Polsce i Europie Środkowej (do przelomu XVIII i XIX w.)*, Bydgoszcz – Toruń 2010, s. 80–103; TAŻ, *XVI-wieczne wizytacje klasztorów klarysek w Krakowie i Starym Sączu w świetle kościelnego prawa trydenckiego i posoborowego nurtu reformacyjnego*, w: M. DERWICH, A. POBÓG-LENARTOWICZ (red.), *Klasztor w kościele średniowiecznym i nowożytnym*, Warszawa – Wrocław – Opole 2010, s. 231–259; TAŻ, „*Pamięć oblóczyn każdy probantki*” *Ceremonia oblóczyn w świetle rękopisu „Modus suscipiendi novitias ad habitum S. Clarae” z 1600 r. z klasztoru klarysek gnieźnieńskich*, „Hereditas Monasteriorum” (2013), nr 2, s. 179–194.

²⁵ Przykładowe prace: B. ULANOWSKI, *O założeniu klasztoru św. Andrzeja w Krakowie i jego najdawniejszych przywilejach*, „Pamiętnik AUHf” (1887), t. VI, s. 1–41; S. ZAŁĘSKI, *Św. Kinga i jej klasztor*, Lwów 1892; L. WIATROWSKI, *Z dziejów latyfundiów klarysek ze Starego Sącza (XIII–XVIII wiek)*, AcUWr (1959), z. 2, s. 93–177; J. STOKSIK, *Powstanie i późniejszy rozwój uposażenia klasztoru klarysek w Krakowie XIII–XIV w.*, RKr (1961), t. XXXV, s. 91–128; S. ŚWISZCZOWSKI, *Materiały do dziejów kościoła klasztornego SS. Klarysek w Starym Sączu*, „Rocznik Sądecki” (1982),

2. Historiografia na temat śląskich konwentów klarysek

Wiadomości o śląskich klasztorach klarysek są nieliczne i rozproszone. Bardzo lakoniczne informacje na ich temat możemy odnaleźć w opracowaniach dotyczących historii Kościoła²⁶ czy ruchu franciszkańskiego²⁷. W 1967 r. próbę monograficznego ujęcia dziejów śląskich konwentów podjęła Irena Czachorowska w swojej rozprawie doktorskiej²⁸. Jednak opracowanie to, ze względu na brak podstawy źródłowej, od początku nie wyczerpywało w pełni tematu. Jego autorka oparła się jedynie na pozostałościach księgozbioru klarysek zachowanego w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu oraz na przedwojennych, niemieckojęzycznych wydawnictwach źródłowych.

Stosunkowo najlepiej opracowana pozostaje obecnie historia konwentu wrocławskiego, natomiast najmniej prac powstało o klasztorach w Strzelinie i Głogowie.

Pierwsze źródła do dziejów klasztoru we Wrocławiu ukazały się już w XIX w. Były to: wspomniany już żywot księżnej Anny²⁹ oraz *Spominki klarysek wrocławskich*³⁰, które wydane zostały w *Monumenta Poloniae Historica*. Do lat 80.

t. XVII, s. 291–296; B. KUMOR, *Fundacja starosądeckiego klasztoru i parafie na Sądecczyźnie fundowane przez PP. Klaryski*, TwStT (1986), t. X, s. 157–164; P. GĄSIOROWSKA, *Życie codzienne w klasztorze klarysek krakowskich od XIII do końca XVIII w.*, Kraków 2003; A. PLESZCZYŃSKI, *Podłoże polityczne i ideowe fundacji Bolesława Wstydliwego dla zakonu klarysek w Zawichoście*, w: U. BORKOWSKA I IN. (red.), *Peregrinatio ad veritatem. Studia ofiarowane profesor Aleksandrze Witkowskiej z okazji 40-lecia pracy naukowej*, Lublin 2004, s. 381–392; P. GĄSIOROWSKA, *Skład osobowy klasztoru klarysek w Krakowie do końca XVIII w.*, Kraków 2005; D. SUŁKOWSKA, *Za klauzurą: starosądecki klasztor klarysek od założenia do współczesności*, Stary Sącz 2006; P. GĄSIOROWSKA, *Mur niezgody. Karta z dziejów sporu karmelitanek bosych z klaryskami w Krakowie w XVII w.*, w: E. ORMAN, G. NIECIA (red.), *Spółczesność, kultura, inteligencja. Studia historyczne ofiarowane profesor Irenie Homoli-Skąpskiej*, Kraków – Warszawa 2009, s. 59–65; E. SANDER, *Ksienie klasztoru klarysek pw. św. Andrzeja Apostoła w Krakowie w XVII–XVIII wieku*, „*Pietas et Studium*” (2009), t. II, s. 613–631.

²⁶ J. KŁOCZOWSKI (red.), *Kościół w Polsce*, t. I: *Średniowiecze*, Kraków 1966; J. MANDZIUK, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku. Średniowiecze*, t. I, cz. 2, Warszawa 2004; B. DĄBROWSKI, *Zakony na Śląsku od połowy XVIII wieku do Kulturkampfu*, Helmstedt – Warszawa 2005.

²⁷ K. KANTAK, *Franciszkanie polscy*; Cz. BARAN, *Sprawy narodowościowe u franciszkanów śląskich w XIII w.*, Warszawa 1959; J. KŁOCZOWSKI, *Bracia mniejsi w Polsce średniowiecznej*, w: TENŻE (red.), *Zakony franciszkańskie w Polsce*, t. I, cz. 1, Lublin 1982, s. 13–95; J. ŁAPIŃSKI, *Stanowisko prawne zakonu klarysek w Polsce do Soboru Trydenckiego*, s. 173–222; C. NIEZGODA, *Święta Klara z Asyżu w świetle Poverella*, s. 202–210; S.J. BARCIK, *Franciszkanie w Polsce, pierwszy etap rozwoju – XIII wiek*, „*W Nurcie Franciszkańskim*” (1999), t. VIII, s. 189–202.

²⁸ I. CZACHOROWSKA, *Ze studiów nad kwestią kobiecą w wiekach średnich. Klaryski śląskie*, Wrocław 1967 (mps w Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego).

²⁹ Analizy i omówienia żywotu dokonała P.M. KSYK, *Vita Annae ducissae Silesiae*, NP (1992), t. LXXVIII, s. 127–150.

³⁰ *Spominki klarysek wrocławskich*, A. BIEŁOWSKI (wyd.), w: MPH, t. III, Lwów 1878, s. 691–695.

XX w.³¹, obok księgozbioru klarysek znajdującego się w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu³², były to w zasadzie jedyne źródła do dziejów wrocławskich klarysek³³.

Jako pierwsi zainteresowanie wrocławskimi klaryskami wykazali historycy niemieccy: J. Heyne³⁴, A. Knoblich³⁵, H. Kulig³⁶, T.M. Pietsch³⁷, a także nieco później E. Walter³⁸. Najlepiej rozpoznane pozostają początkowe dzieje konwentu. O fundacji klasztoru pisały: P. Gąsiorowska³⁹, M. Młynarska-Kaletynowa⁴⁰, M. Przywecka-Samecka⁴¹ oraz A. Sutowicz⁴². Z kolei informacji o pierwotnym uposażeniu klasztoru dostarczają prace W. Korta⁴³ oraz A. Tarnas-Tomczyk⁴⁴. Światło na sprawę konfliktu, jaki powstał na tle sprowadzenia klarysek do Wrocławia przez księżną Annę rzuca artykuł C. Niezgody⁴⁵.

³¹ W 1981 r. w wyniku rewindykacji archiwaliów do Archiwum Państwowego we Wrocławiu powróciło 405 dokumentów po klasztorze klarysek wrocławskich; R. STELMACH, *Dokumenty do dziejów żeńskich klasztorów na Śląsku zachowane w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*, w: A. RADZIWIŃSKI, D. KARCEWSKI, Z. ZYGLEWSKI (red.), *Sanctimoniales*, s. 425–451.

³² Informacje o zachowanych rękopisach pochodzących z bibliotek śląskich klarysek można znaleźć w opracowaniach: W. SCHENK, *Rękopisy liturgiczne od XIII do XV wieku w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, cz. 1, ABMK (1961), t. II, s. 185–206; cz. 2, ABMK (1963), t. VI, s. 191–209; I. CZACHOROWSKA, *Książka w rękach klarysek śląskich*, SKHS 21 (1966), s. 407–419 (przedruk w: *Święta Klara z Asyżu. W 800- lecie urodzin*, s. 199–210).

³³ Regesty części dokumentów dotyczących działalności konwentu można odnaleźć w niemieckojęzycznych wydawnictwach źródłowych: CodSil, t. I–XXXVI, Breslau 1856–1936; W. IRGANG (red.), *Schlesisches Urkundenbuch*, t. I–VI, Köln – Wien 1971–1998.

³⁴ J. HEYNE, *Regerstenartige Berichte über das Breslauer Klarenstift in der Geschichte des Bistums und Hochstiftes Breslau*, Breslau 1860.

³⁵ A. KNOBLICH, *Herzogen Anna Schlesien 1204–1265*, Breslau 1865.

³⁶ H. KULIG, *Die Standverhältnisse des Breslauer Klarenstiftes im Mittelalter*, Breslau 1939.

³⁷ T.M. PIETSCH, *Zur Geschichte des Breslauer Klarenstiftes des jetzigen Ursulinenklosters*, Breslau 1937; TENŽE, *Zur Geschichte des Breslauer Klarenstiftes im Mittelalter*, Breslau 1939.

³⁸ E. WALTER, *Zur Gründungsgeschichte der Breslauer Klarenstiftes*, „Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau” (dalej: JFWUB) (1991), t. XXXII, s. 21–28.

³⁹ P. GAŚSIOROWSKA, *Fundacje Anny Śląskiej (1202–1265)*, StF (2001), t. XI, s. 223–244.

⁴⁰ M. MŁYNARSKA-KALETYNOWA, *Wrocław w XII–XIII w. Przemiany społeczne i osadnicze*, Wrocław i in. 1986.

⁴¹ M. PRZYWECKA-SAMECKA, *Z dziejów wrocławskich konwentów Klarysek i Urszulanek*, Wrocław 1996.

⁴² A. SUTOWICZ, *Fundacja klasztoru klarysek wrocławskich na tle fundacji innych placówek żeńskiego zakonu franciszkańskiego na ziemiach polskich*, „Dolny Śląsk” (2007), nr 12, s. 36–48.

⁴³ W. KORTA, *Rozwój wielkiej własności feudalnej na Śląsku do połowy XIII w.*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1964.

⁴⁴ A. TARNAS-TOMCZYK, *Uposażenie fundacyjne śląskich klasztorów żeńskich do połowy XIV w.*, w: A. RADZIWIŃSKI, D. KARCEWSKI, Z. ZYGLEWSKI (red.), *Sanctimoniales*, s. 218–221.

⁴⁵ C. NIEZGODA, *Dlaczego franciszkanie we Wrocławiu przeszkadzali w założeniu klasztoru sióstr klarysek?*, w: TENŽE, *Naśladowcy św. Franciszka*, Kraków 1995, s. 52–53.

Niezwykle ważną pracą, ukazującą związki wrocławskiego domu „Ubogich Pań” ze społeczeństwem i gospodarką miejską oraz jego rolę w życiu religijnym miasta, jest artykuł H. Manikowskiej⁴⁶. Autorka opisała w nim miejsce żeńskiego domu zakonnego w mieście na przykładzie Wrocławia, wiele miejsca poświęcając klaryskom. Warto również zwrócić uwagę na inne prace wspomnianej już wcześniej A. Sutowicz, dotyczące duchowości wrocławskich sióstr⁴⁷

Dość dobrze znamy również założenie architektoniczne kościoła i klasztoru wrocławskiej wspólnoty klarysek, a to za sprawą prac T. Borkowskiego⁴⁸, T. Kozaczewskiego⁴⁹, E. Małachowicza⁵⁰ oraz J. Rozpędowskiego⁵¹.

O wiele mniej znane są dzieje dwóch pozostałych śląskich konwentów klarysek. Szczególnie mało informacji posiadamy na temat klasztoru w Strzelinie, drugiej, pod względem kolejności, fundacji klarysek na Śląsku. Niektórzy autorzy w ogóle nie wspominają o tej fundacji, jak np. K. Katak. Fakt, iż klasztor w Strzelinie jednak istniał, potwierdza początkowo literatura niemieckojęzyczna⁵². Następnie tematyką klarysek strzelińskich zajmowała się przede wszystkim I. Czachorowska, pisząc o nich m.in. we wspomnianej już rozprawie doktorskiej oraz w monografii miasta⁵³. W obu przypadkach autorka ograniczyła się w zasadzie do pobieżnego opisanie początków konwentu, skupiając się głównie na okolicznościach fundacji i osobie fundatora, skrótowo wspominając o momencie i przyczynach jego likwidacji.

⁴⁶ H. MANIKOWSKA, *Klasztor żeński w mieście średniowiecznym*, RDSG 62 (2002), s. 7–50.

⁴⁷ A. SUTOWICZ, *Prognostyk astrologiczny mistrza Geoberta de Ruttuno jako wyraz zainteresowań intelektualnych i mentalności religijnej klarysek wrocławskich w 2. połowie XIV w.*, w: M.L. WÓJCIK (red.), *Człowiek – Obraz – Tekst. Studia z historii średniowiecznej i nowożytnej*, Dzierżoniów 2005, s. 35–49; TENŻE, *Życie religijne w klasztorze klarysek we Wrocławiu*, „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 6 (2007), nr 2, s. 178–218; TENŻE, *Szesnastowieczny kult Męki Pańskiej w modlitewnikach Anny Fribelin jako wyraz przedtrydenckiej religijności klarysek wrocławskich*, w: J. ZDRENKA, J. KARZEWSKA (red.), *Scriptura, diploma, sigillum. Prace ofiarowane prof. Kazimierzowi Bobowskiemu*, Zielona Góra 2009, s. 87–103.

⁴⁸ T. BORKOWSKI, *Badania archeologiczno-architektoniczne w klasztorze urszulanek [dawniej klarysek] przy placu Nankera 16 we Wrocławiu*, „Śląskie Sprawozdania Archeologiczne” (1996), t. XXXVII, s. 231–241.

⁴⁹ T. KOZACZEWSKI, *Kościół klarysek [we Wrocławiu], dom Anny a dom kupców*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Wrocławskiej. Architektura” (1960), z. 4, s. 84–90.

⁵⁰ E. MAŁACHOWICZ, *Księżęce rezydencje, fundacje i mauzolea w lewobrzeżnym Wrocławiu*, Wrocław 1994.

⁵¹ J. ROZPĘDOWSKI, *Rozwój przestrzenny kościoła klarysek we Wrocławiu*, „Prace Naukowe Instytutu Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej. Studia i Materiały” (1972), nr 1, s. 109–115.

⁵² CH. REISCH, *Monumenta Germaniae Franciscana*, t. I, Düsseldorf 1917; K. EISTERT, *Die Anfänge des Klarenklosters in Strehlen*, ASKG (1957), t. XV; TENŻE, *Zur Geschichte des Strehleener Klarenklosters*, ASKG (1959), t. XVII.

⁵³ E. MAŁECZYŃSKA (red.), *Strzelin. Monografia geograficzno-historyczna miasta i powiatu*, Wrocław 1974.

Lakonicznych wiadomości o pierwotnym uposażeniu klarysek strzelińskich, pochodzącym z nadania fundatora klasztoru księcia świdnickiego Bolka I, przynosi artykuł A. Tarnas-Tomczyk⁵⁴.

Niestety w istniejącej literaturze na temat strzelińskiego konwentu znajdziemy kilka błędów. Przykładowo: Czesław Baran w swoim opracowaniu⁵⁵ myli klasztor klarysek w Strzelinie z klasztorem norbertanek w Strzelnie. Autor pisząc o klaryskach w Strzelinie, zamieszcza zarówno fakty odnoszące się do klarysek strzelińskich, jak i norbertanek ze Strzelna.

Najczęściej jednak pojawiającym się błędem jest mylne określanie Beatrycy, córki fundatora klasztoru Bolka I – księżną. Otóż Beatrycze faktycznie przebywała w klasztorze w Strzelinie, jednak nie złożyła profesji. Została bowiem zabrana z klasztoru przez swoich braci i wydana z mężem za Ludwika Bawarskiego. Pomimo iż Kazimierz Jasiński w artykule poświęconym Beatrycy⁵⁶ szczegółowo omówił i wyjaśnił tę kwestię, to jednak nadal możemy spotkać w literaturze błędne twierdzenia mówiące o tym, że Beatrycze była opatką klasztoru w Strzelinie.

Ostatnią fundacją klarysek na Śląsku był klasztor w Głogowie, który założył książę Henryk I Głogowski w 1307 r. Niestety w biografii księcia autorstwa Tomasz Jurka⁵⁷ znajdziemy jedynie dwie krótkie wzmianki o tym, że książę ufundował rzeczony klasztor. Szczegółowej analizy przyczyn i okoliczności fundacji głogowskiego klasztoru klarysek dokonała O.M. Przybyłowicz⁵⁸. Autorka opisała relacje księcia Henryka I Głogowskiego z Henrykiem IV Probussem, jego politykę w latach 1290–1307, wskazując na możliwe motywy owej fundacji. Ponadto autorka dokonała analizy dokumentu fundacyjnego, przedstawiając w ten sposób pierwotne uposażenie klasztoru⁵⁹.

⁵⁴ A. TARNAS-TOMCZYK, *Uposażenie fundacyjne śląskich klasztorów żeńskich do połowy XIV wieku*, s. 221–222.

⁵⁵ Cz. BARAN, *Sprawy narodowościowe u franciszkanów śląskich w XIII wieku*, s. 38.

⁵⁶ K. JASIŃSKI, *Beatrycza, pierwsza żona Ludwika bawarskiego. Ze studiów nad genealogią Piastów śląskich*, w: J. BARDACH (red.), *Europa – Słowiańszczyzna – Polska. Studia ku uczczeniu profesora Kazimierza Tymienieckiego*, Poznań 1970, s. 103–114.

⁵⁷ T. JUREK, *Dziedzic Królestwa Polskiego. Książę Henryk Głogowski (1274–1309)*, Kraków 2006, s. 118, 199–200.

⁵⁸ O.M. PRZYBYŁOWICZ, *Pro remedio anime? Fundacja klarysek w Głogowie*, s. 655–684.

⁵⁹ Informacje o uposażeniu głogowskiego klasztoru klarysek odnajdziemy również u A. TARNAS-TOMCZYK, *Uposażenie fundacyjne śląskich klasztorów żeńskich do połowy XIV w.*, s. 222.

Ogólne informacje o klaryskach głogowskich odnajdujemy przede wszystkim w pracach dotyczących historii miasta oraz księstwa głogowskiego⁶⁰. Na temat samego klasztoru i kościoła powstało zaledwie kilka krótkich artykułów⁶¹.

*

Spośród żeńskich klasztorów na Śląsku o średniowiecznych korzeniach największym i nieustającym zainteresowaniem badaczy cieszą się cysterki trzebnickie⁶²

⁶⁰ M. KUTZNER, *Głogów*, w: Z. KACZMARCZYK, A. WĘDZKI (red.), *Studia nad początkami i rozpląnowaniem miast nad środkową Odrą i dolną Wartą*, t. II: *Dolny Śląsk, Dolne Łużyce*, Zielona Góra 1970, s. 135–210; T. KOZACZEWSKI, *Głogów – miasto średniowieczne*, KAU 28 (1973), z. 1, s. 3–34; K. MATWIJOWSKI (red.), *Głogów. Zarys monografii miasta*, Wrocław – Głogów 1994; M. KONOPNICKA-SZATARSKA, *Kontrreformacja w księstwie głogowskim (XVI–XVIII w.)*, Zielona Góra 2002.

⁶¹ C. LASOTA, M. KARST, *Kościół klarysek w Głogowie*, „Szkice Legnickie” 24 (1992), nr 9, s. 9–15; *Klaryski głogowskie*, „Aspekty” 11 (1995), nr 7, s. 26; M. KONOPNICKA-SZATARSKA, *Klaryski głogowskie*, „Studia Zachodnie” (2002), nr 6, s. 91–100; P. ŁACHOWSKI, *Klaryski*, w: M.R. GÓRNIĄK (red.), *Zakony i zgromadzenia zakonne na ziemi głogowskiej. Materiały z cyklu konferencji popularnonaukowych „Z dziejów Kościoła katolickiego na ziemi głogowskiej” zorganizowane przez Towarzystwo Ziemi Głogowskiej oraz Klub Integracji Katolickiej w Głogowie w latach 2005–2008*, Głogów 2009, s. 129–137.

⁶² Przykładowe prace: M. SIUCHNIŃSKI, *Pochodzenie i pierwotna przynależność zakonna konwentu klasztoru cysterek w Trzebnicy*, RHIS 12 (1936), s. 187–197; H. GRÜGER, *Schlesisches Klosterbuch. Trebnitz. Zisterzienserinnenabtei*, JFWUB 23 (1982), s. 55–83; K. BOBOWSKI, *Fundacja i początki klasztoru cysterek w Trzebnicy*, w: K. BOBOWSKI (red.), *Studia historyczne. Ustrój, Kościół, militaria*, Wrocław 1993, s. 31–39; *Źródła do dziejów klasztoru trzebnickiego (XVI–XIX)*, K. BOBOWSKI (wyd.), Wrocław 1993; *Regesty nowożytnych dokumentów klasztoru trzebnickiego, cz. 1 (1501–1600)*, K. BOBOWSKI (wyd.), Wrocław 1995; S. SOLICKI, *Fundacja i uposażenie klasztoru cysterek*, w: L. WIĄTROWSKI (red.), *Trzebnica. Zarys rozwoju miasta na przestrzeni wieków*, Wrocław – Trzebnica 1995, s. 42–47; P. WISZNIEWSKI, *Cysterki trzebnickie w społeczeństwie śląskim (czwarta ćwierć XIII wieku – pierwsza połowa XIV wieku)*, w: A.M. WYRWA, J. DOBOSZ (red.), *Cystersi w społeczeństwie Europy Środkowej*, Poznań 2000, s. 705–718; A. KIELBASA, *Trzebnica. Miasto, klasztor, kościół, św. Jadwiga Śląska [ok. 1179–1243]*, Trzebnica 2002; H. GERLIC, *Cystersi „górnoląscy” spowiednikami cysterek trzebnickich*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich, dawnej Rzeczypospolitej i Europy Środkowej. Materiały z siódmej Międzynarodowej Konferencji Cystersologów odbytej z okazji 800. rocznicy fundacji opactwa cysterek w Trzebnicy. Trzebnica, 18–21 września 2002*, Poznań 2004, s. 130–154; M. KACZMAREK, *Ut et matris et matertere memoriam confoveret. Klasztor trzebnicki pod rządami opatki Gertrudy (1232–1268)*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich*, s. 328–344; A. KIELBASA, *Związki św. Jadwigi z cystersami – starania o fundację trzebnicką*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich*, s. 275–287; M. MICHAŁSKI, *Święta Jadwiga śląska i mniszki trzebnickie – interpretacja hagiograficzna*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich*, s. 261–272; W. MROZOWICZ, *Rocznik trzebnicki (Annales monasterii Trebnicensis). Z dziejów tradycji tekstu*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich*, s. 319–327; J. ROZPĘDOWSKI, *Trzebnickie opactwo pańien cysterek w średniowieczu. Problem datowania i pochodzenia warsztatu*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich*, s. 410–430; R. STELMACH, *Dokumenty do dziejów klasztoru trzebnickiego – problematyka i stan zachowania*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich*, s. 288–318; M. WARZECHA, *Księżniczki z domu Piastów górnośląskich w klasztorze trzebnickim*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich*, s. 489–496; F. WOLNIK, *Liturgia w konwencie cysterek w Trzebnicy według „Liber Ordinarius” z 1573 r.*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich*, s. 191–206; P. WISZNIEWSKI, *Mniszki w „cza-*

oraz ich dobrodziejka – św. Jadwiga⁶³. Osoba księżnej nieustannie jest przedmiotem dyskusji podczas konferencji naukowych. W 1993 r. odbyło się międzynarodowe sympozjum naukowe poświęcone właśnie św. Jadwidze. Jego pokłosiem była m.in. publikacja *Księgi Jadwizańskiej*⁶⁴.

W dotychczasowej literaturze przedmiotu dużo uwagi poświęcono również norbertankom w Czarnowasach⁶⁵ oraz dominikankom w Raciborzu⁶⁶. W przypadku dominikanek raciborskich szczególnie zainteresowaniem cieszyła się postać Eufemii (zwanej

sach przemian” *Szkice o konwencie cysterek w Trzebnicy w XV – pocz. XVII wieku*, w: S. ROSIK, P. WISZEWSKI (red.), *Hominem quaerere. Człowiek w źródle historycznym*, Wrocław 2008, s. 429–465; L.A. TYSZKIEWICZ, *Uposażenie klasztoru cysterek w Trzebnicy*, w: J. ŻDRENKA, J. KARCEWSKA (red.), *Scriptura, diploma, sigillum*, s. 29–33.

⁶³ A. KNOBLICH, *Lebensgeschichte d. hl. Hedwig*, Breslau 1864; J. GOTTSCHALK, *St. Hedwig, Herzogin von Schlesien*, Köln 1964; E. WALTER, *Studien zum Leben der hl. Hedwig Herzogin von Schlesien*, Stuttgart – Aalen 1972; B. SUCHOŃ, *Święta Jadwiga księżna śląska*, NP (1980), t. LIII, s. 5–132; A. KIELBASA, *Święta Jadwiga Śląska*, Warszawa 1990; K. BOBOWSKI, *Św. Jadwiga trzebnicka (1174?–1243) – symbol konsolidacji narodów Europy*, w: K. BOBOWSKI (red.), *Kultura średniowieczna Śląska. Pierwiastki rodzime i obce*, Wrocław 1993, s. 69–75; M. KAGANIEC, *Święta Jadwiga – władczyni Śląska*, Katowice 1994; W. NIGG, *Święta Jadwiga Śląska*, tłum. S. Frącz, Opole 1997; A. KIELBASA, *Święta Jadwiga śląska jako wychowawczyni dzieci i swoich wnuków*, Trzebnica 1999; M. MICHALSKI, *Jadwiga śląska. Między ideałami władczyni i świętej. Kilka uwag o wzorcach hagiograficznych*, w: E. PAKSZYS, L. SIKORSKA (red.), *Duchowość i religijność kobiet dawniej i dziś*, Poznań 2000, s. 63–72; A. KIELBASA, *Jadwiga Śląska*, Kraków 2004; T. KURASIŃSKI, *Uwagi na temat ceremonii pogrzebowej św. Jadwigi śląskiej*, w: A.M. WYRWA, A. KIELBASA, J. SWASTEK (red.), *Cysterki w dziejach i kulturze ziem polskich*, s. 207–220; R. SCHUMANN, *Jadwiga Śląska – wzór dla Europy*, tłum. D. Smolorz, Opole 2014.

⁶⁴ M. KACZMAREK, M.L. WÓJCIK (red.), *Księga Jadwizańska: międzynarodowe sympozjum naukowe „Święta Jadwiga w dziejach i kulturze Śląska”*, Wrocław – Trzebnica, 21–23 września 1993, Wrocław 1995.

⁶⁵ *Urkunden des Klosters Czarnowanz*, W. WATTENBACH (wyd.), w: CodSil, t. I, Breslau 1857; S. PIERZCHALANKA-JESKOWA, *Dzieje klasztoru w Czarnowasie na Śląsku w wiekach średnich*, Poznań 1929; E. LANGE, *Kloster Czarnowanz*, Oppeln 1930; H. GRÜGER, *Schlesisches Klosterbuch. Czarnowanz. Prämonstratenserinnenkloster*, JFWUB (1984), t. XXV, s. 25–44; W. DOMINIĄK, *Stosunek Piastów opolskich do klasztoru norbertanek w Rybniku/Czarnowasach w średniowieczu*, „*Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Folia 40, Studia Historica*” (2007), t. V, s. 75–83; M. KOPKA-JĘDRYCHOWSKA, *Uposażenie ziemskie klasztoru Norbertanek fundacji rybnickiej i czarnowąskiej do 1228 roku*, w: A. RADZIWIŃSKI, D. KARCEWSKI, Z. ZYGLEWSKI (red.), *Sanctimoniales*, s. 234–254; A. POBÓG-LENARTOWICZ, *Sekularyzacja klasztoru norbertanek w Czarnowasach*, w: F. WOLNIK (red.), *Sekularyzacja dóbr kościelnych na Górnym Śląsku w 1810 roku*, Opole 2011, s. 111–120.

⁶⁶ *Urkunden der Klöster Rauden und Himmelwitz, der Dominikaner und Dominikanerinnen in der Stadt Ratibor*, wyd. W. Wattenbach, w: CodSil, t. II, Breslau 1859; B. NOWAK, *Najstarsze uposażenie dominikanek raciborskich*, „*Studia i Materiały z Dziejów Śląska*” (1998), t. XXIII, s. 65–76; A. BARCIAK, *Mendykanci w średniowiecznym Raciborzu*, w: M. DERWICH, A. POBÓG-LENARTOWICZ (red.), *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, Wrocław – Opole 2000, s. 495–502; P. STEFANIAK, *Dzieje dominikanek raciborskich. Studia na jubileusz 700-lecia fundacji klasztoru Świętego Ducha w Raciborzu i 800-lecia założenia mniszek Zakonu Kaznodziejskiego*, Racibórz 2006; A. BARCIAK, *Księżęta raciborscy a klasztory dominikańskie w Raciborzu*, w: TENŻE (red.), *Święty Jacek Odrowąż i dominikanie na Śląsku*, Katowice 2008, s. 115–123; P. STEFANIAK, *Z dziejów klasztoru Świętego Ducha mniszek dominikańskich w Raciborzu (1299–1810)*, NP (2009), t. CXII, s. 181–206; A. BARCIAK, *Skład osobowy dominikanek raciborskich w średniowieczu*, w: A. RADZIWIŃSKI, D. KARCEWSKI, Z. ZYGLEWSKI (red.), *Sanctimoniales* s. 333–341; F. WOLNIK, *Sekularyzacja raciborskich klasztorów dominikańskich*, w: TENŻE (red.), *Sekularyzacja dóbr kościelnych na Górnym Śląsku w 1810 roku*, s. 85–95.

Ofką), córki fundatora klasztoru – księcia Przemysława⁶⁷. W ostatnich latach monograficznego opracowania dziejów opactwa benedyktynek w Legnicy dokonał Przemysław Wiszewski⁶⁸, który już wcześniej publikował artykuły na ich temat⁶⁹.

Na tym tle stan badań nad śląskimi konwentami klarysek przedstawia się niezwykle ubogo. Dotychczas większość prac traktujących o historii klasztorów klarysek na Śląsku skupiała się na średniowiecznym okresie ich funkcjonowania, szczególną uwagę poświęcając momentowi fundacji. Brakuje natomiast opracowań na temat ich historii w wiekach późniejszych. Bogdan Dąbrowski w swojej pracy *Zakony na Śląsku od połowy XVIII wieku do Kulturkampfu* poświęca niewiele miejsca klaryskom. Zamieszcza tylko lakoniczną informację o losach klasztoru we Wrocławiu po sekularyzacji dokonanej w 1810 r.⁷⁰ oraz krótką wzmiankę o klaryskach głogowskich⁷¹. Nie wyjaśnia nawet, kiedy klasztor w Głogowie uległ likwidacji.

Śląskie klasztory klarysek wymagają przede wszystkim monograficznego opracowania, przedstawiającego całość dziejów poszczególnych klasztorów. Niemieckojęzyczne prace na temat wrocławskiego konwentu są przestarzałe i nie spełniają obecnych wymogów metodologicznych. Z kolei Maria Przywecka-Samecka w pracy *Z dziejów wrocławskich konwentów Klarysek i Urszulanek*, w części poświęconej klaryskom, skupia się głównie na osobie księżnej Anny⁷². Odnośnie do klasztoru w Głogowie dysponujemy natomiast jedynie pogłębioną analizą przyczyn i okoliczności fundacji dokonaną przez O.M. Przybyłowicz⁷³. Pozostałe prace, jakie ukazały się na temat głogowskiego konwentu, stanowią bowiem tylko krótki zarys jego historii. W przypadku klasztoru w Strzelinie zbadania wymaga całość jego dziejów. Informacje na jego temat są lakoniczne i rozproszone. Ponad-

⁶⁷ K. PRUS, *Świątobliwa księżniczka Ofka i klasztor PP. Dominikanek w Raciborzu: karta z dawnych dziejów Śląska*, Bytom 1910; K. PRUS, *Świątobliwa Ofka Piastówna i klasztor SS. Dominikanek w Raciborzu*, Opole 1948; A. BARCIAK, *Eufemia, księżniczka opawsko-raciborska, dominikanka raciborska w drugiej połowie XIV wieku*, w: J. ZDRENKA, J. KARZEWSKA (red.), *Scriptura, diploma, sigillum*, s. 303–308; P. STEFANIAK, *Z dziejów relikwii świątobliwej Ofki Piastówny, dominikanki raciborskiej*, SSHT (2011), t. XLIV, s. 45–58; G. KUBLIN, *Świątobliwa Eufemia Raciborska († 17.01.1359)*, Opole 2012; TENŻE, *Eufemia Raciborska w historiografii*, Opole 2014 (praca doktorska, mps w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Opolskiego).

⁶⁸ P. WISZEWSKI, *Opactwo benedyktynek w Legnicy (1348/1349–1810). Studia, funkcjonowanie, miejsce w społeczeństwie*, Poznań – Wrocław 2003.

⁶⁹ P. WISZEWSKI, *Legnickie opactwo benedyktynek Bożego Ciała w społeczeństwie śląskim (1348–1538)*, w: A. POBÓG-LENARTOWICZ, M. DERWICH (red.), *Klasztor w społeczeństwie średniowiecznym i nowożytnym*, Wrocław – Opole 1996, s. 75–90.

⁷⁰ B. DĄBROWSKI, *Zakony na Śląsku od połowy XVIII wieku do Kulturkampfu*, s. 189.

⁷¹ *Tamże*, s. 122. Nie wspomina natomiast o klasztorze w Strzelinie, bowiem uległ on likwidacji na początku XVI w.

⁷² M. PRZYWECKA-SAMECKA, *Z dziejów wrocławskich konwentów Klarysek i Urszulanek*, s. 7–19.

⁷³ O.M. PRZYBYŁOWICZ, „*Pro remedio anime?*” *Fundacja klarysek w Głogowie*, s. 655–684.

to w literaturze możemy spotkać wiele błędnych wiadomości odnoszących się do strzelińskiej fundacji.

W przypadku wszystkich trzech klasztorów zbadać należy również obraz życia wewnętrznego. Jedynie w przypadku klasztoru wrocławskiego poruszano dotychczas tę kwestię⁷⁴. Ponadto określić należy skład osobowy poszczególnych konwentów. W przypadku śląskich klarysek dysponujemy jedynie znaczącą wiedzą odnośnie Piastówien, które wstąpiły do klasztorów św. Klary na Śląsku. Informacji na ten temat dostarczają m.in. prace P. Gąsiorowskiej⁷⁵, I. Czachorowskiej⁷⁶, P. Wiszewskiego⁷⁷ oraz K. Jasińskiego⁷⁸, a także genealogie dynastii piastowskiej⁷⁹

*

Streszczenie: W średniowieczu powstały na Śląsku trzy klasztory klarysek: we Wrocławiu, Strzelinie i Głogowie. Niniejszy artykuł omawia stan badań dotyczący tych trzech klasztorów. Treści artykułu koncentrują się na polskiej historiografii dotyczącej klasztorów klarysek oraz aktualnych kwestiach, do których badacze przywiązują duże znaczenie. Artykuł ukazuje także dalsze możliwości podejmowania badań historycznych.

Słowa kluczowe: klasztor, klaryski, Wrocław, Strzelin, Głogów

Abstract: State of research on Silesian monasteries of Poor Clares. In Silesia, in the medieval period, three monasteries of the Poor Clares were established, sequentially in Wrocław, Strzelin and Głogów. The article presents the state of research on all three monasteries. The talks focused on the literature of monasteries, revealing issues which researchers have dealt with so far. It also presents further opportunities for research.

Keywords: monastery, Poor Clares, Wrocław, Strzelin, Głogów.

⁷⁴ Na temat duchowości i życia religijnego w klasztorze klarysek we Wrocławiu pisała A. Sutowicz. Zob. przypis 47.

⁷⁵ P. GAŚSIOROWSKA, *Klaryski z dynastii Piastów*, NP (2000), t. XCIV, s. 119–134.

⁷⁶ I. CZACHOROWSKA, *Klaryski wobec śląskiej dynastii piastowskiej*, w: C. NAPIÓRKOWSKI, W. KOC (red.), *Święta Klara z Asyżu. W 800- lecie urodzin*, s. 184–198.

⁷⁷ P. WISZEWSKI, *Związki fundatorów z klasztorami żeńskimi na Śląsku (XII – połowa XIV w.). Wybrane aspekty*, w: A. RADZIWIŃSKI, J. BRONISZEWSKI (red.), *Genealogia. Władza i społeczeństwo w Polsce średniowiecznej*, Toruń 1999, s. 303–331.

⁷⁸ K. JASIŃSKI, *Franciszkańskie pochówki Piastów*, w: J. KŁOCZOWSKI (red.), *Zakony franciszkańskie w Polsce*, t. I, cz. 2, 3, Lublin 1982, s. 177–195.

⁷⁹ TENŻE, *Rodowód Piastów śląskich*, t. I–III, Wrocław 1973–1977; S. SZCZUR, K. OŻÓG (red.), *Piastowie. Leksykon biograficzny*, Kraków 1999.